

Nr 2

**Justitiekottets betänkande i anledning av motioner
angående samhällets rättshjälp.****Motionsyrkanden**

I motionen nr 241 av herr *Winberg m. fl.* hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t *dels* anhåller om tillsättande av en parlamentarisk beredning med uppgift att överarbeta det i stencil Ju 1970: 14 upptagna förslaget till rättshjälpslag, *dels* begär att förslag till ändring av 1 § lagen om fri rättegång i enlighet med vad som anförts i motionen skyndsamt föreläggs riksdagen.

I motionen nr 330 av herr *Helén m. fl.* yrkas — i den del, punkt 7 i hemställan, som behandlas i detta betänkande — att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att vid utformningen av förslaget om ökad rättshjälp beaktas *dels* motionens krav på fri konkurrens mellan advokater i enskild tjänst och advokater vid allmänna advokatbyråer, *dels* kravet på inrättande av rättshjälpsmyndigheter som är fristående från de allmänna advokatbyråerna, *dels* ock vad i övrigt anförts i motionen i denna del.

Nuvarande ordning*Lagen om fri rättegång m. m.*

Regler om fri rättegång vid domstol finns i lagen (1919: 367) om fri rättegång, i kungörelse (1947: 776) med bestämmelser angående tillämpningen av lagen om fri rättegång och i kungörelse (1969: 679) om ersättning av allmänna medel i vissa fall till part som åtnjuter fri rättegång. I rättegångsbalken (18, 21 och 31 kap.) ges regler om offentlig försvarare i brottmål samt om bestämmande och fördelning av rättegångskostnader. I huvudsak gäller följande såvitt nu är av intresse.

I mål vid bl. a. allmän underrätt, ägodelningsrätt och expropriationsdomstol får fri rättegång beviljas den, som inte äger tillgång till gäldande av de med rättegången förenade kostnaderna eller efter deras utgivande skulle sakna nödiga medel för eget uppehälle och för fullgörande av honom åliggande underhållsskyldighet. Fri rättegång kan på samma grunder erhållas under förundersökning i brottmål och i domstolsärenden.

Fri rättegång får inte beviljas part, där det måste anses vara av ringa betydelse för honom att hans talan vinner prövning.

Ansökan om fri rättegång göres skriftligen eller muntligen hos domstolen och skall vara åtföljd av en uppgift om sökandens ekonomiska villkor.

Part som åtnjuter fri rättegång har fria expeditioner i målet och behöver inte vidkännas utgifter för delgivning, intyg och åtgärder av tjänsteman. Kostnad för bevisning som inte förebragts utan skäl utgår av allmänna medel. Detta innebär således att part som har fri rättegång slipper betala bl. a. kostnader för de vittnen som åberopas av honom. Om parten ålagts personlig inställelse vid rätten, kan han få ersättning för resa och, om synnerliga skäl föreligger, även traktamente. Parten kan också få andra nödvändiga utgifter ersatta.

Om så erfordras kan domstolen förordna rättegångsbiträde för parten. I fråga om biträde åt misstänkt i brottmål gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om offentlig försvarare. Både biträde enligt lagen om fri rättegång och offentlig försvarare får ersättning av allmänna medel. Storleken av arvode och övrig ersättning bestäms av domstolen vid målets avgörande.

När rätten avgör mål, vari part haft fri rättegång, skall rätten i vissa fall förplikta antingen parten eller hans motpart att återgälda statsverket kostnaderna i anledning av den fria rättegången. Har domstolen förordnat att förmånen av fri rättegång skall upphöra, exempelvis därför att parten befunnits själv kunna stå för kostnaderna, skall parten i regel förpliktas att återgälda vad som utgått av allmänna medel. Förlorar motparten till den som haft fri rättegång och skulle han enligt allmänna regler haft att ersätta parten hans rättegångskostnader, skall han förpliktas återgälda statsverket kostnaderna för den fria rättegången. Därest den part som haft fri rättegång förlorar målet, skall han i regel förpliktas att ersätta motparten dennes rättegångskostnader. Denna ersättningsskyldighet omfattas inte av den fria rättegången.

Om tilltalad, som i brottmål ej haft fri rättegång, döms för brottet, skall han till statsverket återgälda kostnader som utgått av allmänna medel, bl. a. ersättning till offentlig försvarare. Återbetalningsskyldigheten kan dock jämkas efter vad som prövas skäligt om kostnadens belopp inte står i rimligt förhållande till den tilltalades brottslighet eller villkor.

Rättshjälp i andra former

Rättshjälp med det allmännas stöd lämnas även i andra former, nämligen dels vid rättshjälpsanstalter som inrättats av landsting eller kommun och vid en statlig rättshjälpsanstalt, Tornodalens rättshjälpsanstalt, dels inom vissa landstingsområden på grundval av avtal mellan landstinget och Sveriges advokatsamfund eller avdelning av samfundet. Stats-

bidrag utgår till båda dessa former av rättshjälp. Rättshjälpen innebär att mindre bemedlade kan få biträde i rättsliga angelägenheter.

Vid sidan av det allmänna lämnar försäkringsbolagen rättshjälp i form av rättsskyddsförsäkring, som ingår som en del i de vanligaste försäkringsformerna. Bl. a. ersätts härigenom med vissa begränsningar ombuds- och försvarararvode m. m. i mål och ärenden vid allmän domstol.

Reformarbete m. m.

Sedan lång tid har pågått arbete med reformering av ordningen för enskildas deltagande i de kostnader som uppkommer i rättsliga angelägenheter. För en mer detaljerad redovisning hänvisas till första lagutskottets utlåtande 1970: 5. Här skall blott följande nämnas.

Utredningar

1951 års rättegångskommitté framlade år 1958 betänkande med förslag till lag om rättegångshjälp m. m. (SOU 1958: 40). De ledande synpunkterna vid utarbetandet av utredningens förslag hade varit, att ingen av ekonomiska skäl skulle vara utestängd från möjligheten att ta till vara sina intressen inför domstol men att envar som hade egna resurser skulle bidra till rättegångskostnaderna efter förmåga. Efter remissbehandling av förslaget befanns att stora svårigheter möter då det gäller att finna en lämplig och rättvis avvägning och samtidigt uppnå en praktisk och smidig form för det allmännas medverkan i att ge den enskilde bistånd så att han inför domstol kan tillvarata sina intressen. Frågan ansågs kräva ytterligare noggranna överväganden.

I anledning av motioner till 1962 års riksdag anhöll riksdagen på hemställan av första lagutskottet i utlåtande nr 28, att förslag till ny lagstiftning rörande rättegångshjälp skulle föreläggas riksdagen. Enligt utskottets mening var det av stor betydelse att berörda lagstiftningsfråga löstes i en nära framtid. En utredning i ämnet tillsattes samma år, 1962 års utredning om rättshjälp, och ett betänkande med reviderat förslag till lag om rättshjälp m. m. (SOU 1965: 13) avlämnades år 1965. Förslaget byggde i det väsentliga på rättegångskommitténs förslag. I anledning av innehållet i motionen nr 330 kan nämnas att i förslaget bl. a. ingick en bestämmelse om rätt i vissa fall för en vinnande part att få ersättning av statsverket för sina rättegångskostnader om han inte kunnat få ut dessa av motpart som haft rättegångshjälp. Betänkandet har remissbehandlats.

En utredning om rättshjälp i förvaltningsärenden tillsattes år 1968. Utredningen prövar frågan om att införa bestämmelser om kostnadsersättning i vissa förvaltningsärenden samt undersöker om och i vad mån

rättegångshjälp motsvarande institutet fri rättegång bör införas för ärenden inför förvaltningsdomstolar och förvaltande myndigheter. Frågan om möjlighet att förordna offentligt biträde åt part i vissa förvaltningsärenden övervägs också av utredningen, vars arbete beräknas bli slutfört under innevarande år.

Reform av rättshjälpen enligt riktlinjer i 1970 års statsverksproposition

I 1970 års statsverkproposition (prop. 1970: 1 bil. 4 s. 59) angav chefen för justitiedepartementet riktlinjer för en genomgripande reform av samhällets rättshjälp. Arbetet med rättshjälpsreformen har i enlighet med dessa riktlinjer bedrivits inom departementet och lett till en i juli 1970 framlagd promemoria med förslag till rättshjälpslag m. m. (stencil Ju 1970: 14). Under arbetet har samråd fortlöpande ägt rum med företrädare för bl. a. domstolarna, advokatkåren, rättshjälpsanstalterna, kommunförbundet och landstingsförbundet. Det har ansetts att dessa företrädares inställning till innehållet i promemorian inte borde redovisas i denna.

I promemorian läggs fram förslag som innebär att rättshjälp i princip skall kunna erhållas i fråga om varje rättslig angelägenhet där behov av rättshjälp finns oavsett om ärendet behandlas av domstol eller förvaltningsmyndighet eller gäller rådfrågning eller biträde vid förhandlingar eller liknande.

Förmånerna vid rättshjälp skall enligt förslaget liksom hittills i huvudsak bestå i att kostnaderna för biträde och utredning samt inställelse vid förhandling ersätts av allmänna medel. Någon ändring av reglerna om ansvaret för vinnande motparts rättegångskostnader föreslås icke. Ett betydelsefullt inslag i förslaget är att en kortare rådfrågning hos jurist skall lämnas mot en för alla överkomlig enhetsavgift av 50 kronor, som i speciella fall skall kunna nedsättas eller helt efterges. När rättshjälp i andra fall meddelas skall bestämmas en avgift som sökanden har att betala. Hans ekonomiska förhållanden skall inte kunna föranleda att rättshjälp vägras utan får endast betydelse för bestämmande av rättshjälpsavgiften. Genom denna avgift skall sökandens förmåga att bidra till kostnaderna tas i anspråk. Rättshjälpsavgiftens storlek skall i princip bestämmas med ledning av sökandens inkomstförhållanden. För låginkomsttagare skall avgiften endast utgå med ett grundbelopp om 50 kronor. Överstiger inkomsten åtta gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring, skall avgift utgå med belopp som täcker kostnaderna för rättshjälpen. Beträffande brottmål föreslås ingen större ändring i den gällande ordningen. Avgift skall inte utgå i sådana mål, och återbetalningsskyldighet för av allmänna medel utgivna ersättningar skall föreligga i huvudsak efter samma grunder som f. n. i de fall då tilltalad fälls till ansvar.

Enligt förslaget skall rättshjälpen administreras av regionala, statliga rättshjälpsmyndigheter, i princip en i varje län. Vid rättshjälpsmyndigheten skall finnas rättshjälpsnämnd och s. k. allmän advokatbyrå.

Rättshjälpsmyndigheten skall enligt förslaget avgöra ansökningar om rättshjälp och besluta om rättshjälpsavgiftens storlek. Myndigheten skall också förordna biträde. Till biträde skall få förordnas befattningshavare vid allmän advokatbyrå eller annan som är lämplig för uppdraget. Myndigheten skall enligt lagförslaget också förordna offentlig försvarare i brottmål. Till sådan får förordnas advokat som är lämplig för uppdraget. Myndigheten skall vidare bestämma ersättningen till biträde och offentlig försvarare, i princip med ledning av särskilda taxor.

Rättshjälpsnämnden skall handlägga dit hänskjutna frågor om vägran att bevilja rättshjälp och om upphörande av rättshjälp samt frågor om att icke förordna biträde eller att till biträde eller offentlig försvarare förordna annan än den som sökanden föreslagit m. m.

I vissa fall föreslås klagan mot rättshjälpsmyndighets beslut få anföras hos en centralmyndighet, som också skall vara tillsynsorgan för rättshjälpsmyndigheterna. Från centralmyndigheten skall talan i fråga om ersättning till biträde eller offentlig försvarare kunna fullföljas till Kungl. Maj:t i statsrådet.

De allmänna advokatbyråerna skall byggas ut i en sådan omfattning att de får en prisedande ställning. Inrättande av allmänna advokatbyråer skall enligt promemorian dock inte få leda till begränsningar i det fria advokatvalet. Rättshjälpsmyndigheterna skall svara för kvalitets- och kostnadskontrollen beträffande den rättshjälp som förmedlas. När det gäller de allmänna advokatbyråerna skall detta ske genom att dessa är knutna till myndigheterna. Beträffande de privatpraktiserande juristerna sker en lämplighetsprövning i varje särskilt fall innan förordnande som biträde eller offentlig försvarare meddelas. Prövningen av de privatpraktiserande juristernas kostnadsräkningar får ske mot bakgrund av den erfarenhet av biträdeskostnader som myndigheterna förvärvar genom allmänna advokatbyråns verksamhet.

Promemorians förslag har remissbehandlats. Den föreslagna utvidgningen av möjligheten till rättshjälp har därvid allmänt tillstyrkts. Även förslaget om inrättande av allmänna advokatbyråer har tillstyrkts av flertalet remissinstanser. Däremot har bl. a. den föreslagna organisationen av de administrativa arbetsuppgifterna i det nya systemet kritiserats under remissbehandlingen.

Inom justitiedepartementet pågår f. n. överarbetning av promemorians förslag på grundval av remissyttrandena. Arbetet bedrivs med sikte på att en proposition med förslag till lagstiftning i ämnet skall kunna föreläggas årets riksdag.

Riksdagsbehandling 1968 och 1970

Här kan nämnas att *första lagutskottet* år 1968 i sitt av riksdagen godkända utlåtande (1LU 1968: 24) i anledning av motion om en fast organisation av statsanställda offentliga försvarare i brottmål bl. a. uttalat, att ett sådant system i och för sig inte erbjuder några fördelar framför det nuvarande vare sig för det allmänna eller för den som behöver bistånd av försvarare. Utskottet framhöll särskilt att det även från psykologisk synpunkt måste vara värdefullt att den tilltalade som nu är fallet kan anförtro sig åt en offentlig försvarare med oberoende ställning i förhållande till myndigheterna.

I *första lagutskottets* ovan nämnda utlåtande år 1970 (1LU 1970: 5) behandlades motioner angående en reform av rättshjälpen. De yrkanden som däri upptogs gällde dels tillsättandet av en parlamentarisk utredning med uppgift att lägga fram förslag angående förbättrad rättshjälp, dels förslag till lagstiftning om ökad möjlighet till fri rättegång i tvistemål med syfte att tillförsäkra medborgarna ekonomisk möjlighet att tillvarata sin rätt vid domstol.

Efter att ha redovisat den av chefen för justitiedepartementet i 1970 års statsverksproposition aviserade reformen uttalade utskottet, rörande formerna för det fortsatta utredningsarbetet, att det uppenbarligen skulle vara ägnat att fördröja en reform om en parlamentarisk kommitté tillsattes för detta arbete. Med hänsyn till att förslag till lag om allmän rättshjälp skulle kunna underställas riksdagen inom en ganska nära framtid kunde det vidare enligt utskottets mening inte komma i fråga att, såsom yrkats i ett motionspar, införa ett helt nytt system för den fria rättegången för den relativt begränsade tid som kommer att förflyta innan den mer genomgripande reformen kommer till stånd. Motionsyrkandena föranledde, på utskottets hemställan, icke någon riksdagens åtgärd.

Motionsskäl*Motionen nr 241*

Motionärerna konstaterar att stark kritik under remissbehandlingen i olika avseenden riktats mot innehållet i departementspromemorian och finner det erforderligt att en omarbetning av förslaget till rättshjälpslag sker i väsentliga delar. Med hänsyn till frågans mycket stora vikt bör enligt motionärernas mening denna omarbetning ske i en parlamentarisk beredning.

I motionen anförs vidare att det är högst otillfredsställande att det stora behov av vidgade möjligheter till rättshjälp som enligt en allmänt omfattad mening föreligger nu måste fördröjas därför att förslaget i väsentliga avseenden haft sådana brister att det icke kunnat läggas till grund

för en proposition. Motionärerna anser det därför vara angeläget att redan innan frågan om den framtida utformningen av samhällets rättshjälp får sin slutliga lösning möjligheterna att erhålla fri rättegång ökas.

Motionärerna föreslår såsom en enkel provisorisk lösning en ändring av lagen om fri rättegång så att den personkrets som är berättigad till fri rättegång vidgas. Detta skulle kunna ske om den i lagen intagna begränsningen med hänsyn till sökandens ekonomi anknöts till basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring multiplicerat med lämplig koefficient.

Motionen nr 330

Motionärerna behandlar i den del som nu är aktuell huvudsakligen tre skilda spörsmål rörande utformningen av det aviscrade förslaget om ökad rättshjälp.

Med hänsyn till vikten av att Sverige har en fristående advokatkår bestående av högt kvalificerade jurister anser motionärerna det vara angeläget att de myndigheter, som skall lämna rättshjälp på det allmännas bekostnad, tillämpar debiteringsprinciper som leder till konkurrens på lika villkor mellan privat och allmän verksamhet. Härigenom säges ett verkligt fritt advokatval kunna uppnås samtidigt som statlig rättshjälp kan erbjudas även på orter där rättshjälpsmyndighet inte inrättas. Tack vare konkurrensen skulle servicen kunna lämnas till lägsta kostnad för samhället.

Motionärerna anser vidare bindningen mellan rättshjälpsmyndigheterna och de icke myndighetsutövande allmänna advokatbyråerna vara betänklig. Misstankar av jävskarakter anses kunna uppkomma, då myndigheten skall besluta om rättshjälp för den, vars motpart redan erhållit rättshjälp i ärendet. Liknande situation anses föreligga i fall då advokat vid myndigheten företrätt en part och myndigheten har att bestämma arvode för det ombud som biträtt motparten.

I motionen tas slutligen upp de problem som föreligger för part, vars motpart åtnjuter förmånen av rättshjälp. Den part som får det föreslagna samhällliga stödet säges ha en synnerligen god förhandlingsposition, som skulle kunna utnyttjas för uppnående av oskäligt förmånliga förlikningar, eftersom motparten kan få bära sina egna rättegångskostnader oavsett målets utgång. Motionärerna förutsätter därför att hithörande problem beaktas i det kommande lagförslaget, exempelvis på så sätt att samhället påtar sig ansvaret för dylika kostnader.

För de fullständiga motionsskälerna hänvisas till motionerna.

Utskottet

I en inom justitiedepartementet föregående år utarbetad promemoria har lagts fram förslag om ett enhetligt system för samhällets rättshjälp.

Förslaget är efter remissbehandling föremål för bearbetning inom departementet. Arbetet bedrivs med sikte på att en proposition i ämnet skall föreläggas årets riksdag.

I förevarande motioner framställs dels yrkanden rörande det fortsatta beredandet av det i promemorian upptagna förslaget till rättshjälpslag, dels ock yrkande om ändring av gällande lagstiftning i avbidan på reformen av samhällets rättshjälp.

Departementspromemorians förslag innebär att rättshjälp i princip skall kunna erhållas i fråga om rättsliga angelägenheter där behov av rättshjälp finns, oavsett om ärendet behandlas av domstol eller förvaltningsmyndighet eller gäller rådfrågning eller biträde vid förhandlingar eller liknande. För att möta ökad efterfrågan på biträde i rättsliga angelägenheter skall enligt förslaget inrättas allmänna advokatbyråer i varje län med staten som huvudman. För konsultationer och uppdrag som biträde skall dessutom anlitas privatpraktiserande jurister. De administrativa uppgifterna i det nya rättshjälpsystemet skall enligt förslaget skötas av en särskild organisation med lokala rättshjälpsmyndigheter och en central myndighet.

Vid remissbehandlingen har den föreslagna utvidgningen av möjligheterna till rättshjälp allmänt tillstyrkts. Även förslaget om inrättande av allmänna advokatbyråer har tillstyrkts av flertalet remissinstanser. Däremot har bl. a. den föreslagna organisationen av de administrativa arbetsuppgifterna i det nya systemet kritiserats under remissbehandlingen.

I motionen nr 241 framhålles att det vid remissbehandlingen i olika hänseenden riktats stark kritik mot innehållet i departementspromemorian, och motionärerna finner det erforderligt att förslaget till rättshjälpslag omarbetas i väsentliga delar. Med hänsyn till frågans stora betydelse bör enligt motionärernas mening omarbetningen ske i en parlamentarisk beredning. För att undvika att en angelägen förbättring av rättshjälpen fördröjes föreslår motionärerna vidare såsom en provisorisk lösning i avbidan på en genomgripande reform av rättshjälpen, att den personkrets som nu är berättigad till fri rättegång vidgas genom en ändring av lagen om fri rättegång.

I motionen nr 330 betonas vikten av en fristående advokatkår och framhålles angelägenheten av att i det nya rättshjälpsystemet tillämpas debiteringsprinciper som leder till konkurrens på lika villkor mellan privat och allmän verksamhet. Motionärerna anser bindningen mellan rättshjälpsmyndigheterna och de icke myndighetsutövande allmänna advokatbyråerna vara betänklig, eftersom misstankar av jävskaraktär kan uppkomma vid myndighetens handläggning av skilda ärenden. I motionen tas också upp de särskilda problem som kan föreligga för en part, vars motpart åtnjuter rättshjälp, bl. a. därigenom att vinnande parts rättegångskostnader inte omfattas av rättshjälpen. Enligt motionärerna

kan spørsmålet lösas exempelvis på det sätt att samhället påtar sig ansvaret för dylika kostnader. Mot bakgrunden av det anförda yrkas att riksdagen begär att Kungl. Maj:t vid utformningen av förslaget om ökad rättshjälp beaktar dels motionens krav på fri konkurrens mellan advokater i enskild tjänst och advokater vid allmänna advokatbyråer, dels kravet på inrättande av rättshjälpsmyndigheter som är fristående från de allmänna advokatbyråerna, dels ock vad i övrigt anförts i motionen i nu aktuell del.

Rörande formerna för det fortsatta utredningsarbetet på en reform av rättshjälpen uttalade första lagutskottet i anledning av motioner till 1970 års riksdag, att det uppenbarligen skulle vara ägnat att fördröja en reform om en parlamentarisk kommitté tillsattes för detta arbete. Vidare kunde det med hänsyn till att förslag till lag om allmän rättshjälp skulle underställas riksdagen inom en ganska nära framtid inte komma i fråga att, såsom bl. a. yrkats i motionerna, införa ett helt nytt system för den fria rättegången för den relativt begränsade tid som förflyter innan den mer genomgripande reformen kommer till stånd. Motionsyrkandena föranledde, på utskottets hemställan, inte någon riksdagens åtgärd.

Den bedömning som sålunda gjordes av 1970 års riksdag äger enligt utskottets mening alljämt sin giltighet. Att den provisoriska reform, som nu förordas i avbidan på en slutlig lösning, synes vara mindre genomgripande än den som föreslogs i förra årets motioner bör inte föranleda ett annat ställningstagande. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen nr 241.

De i motionen nr 330 berörda frågorna angående utformningen av förslaget till rättshjälpslag har, enligt vad utskottet inhämtat, behandlats av flera av de remissinstanser som yttrat sig över promemorian. Något slutligt ställningstagande från Kungl. Maj:ts sida har ännu inte skett. Med hänsyn härtill och då proposition i ämnet kan förväntas bli avlämnad till riksdagen innevarande år saknas anledning för riksdagen att göra något uttalande i de frågor som tagits upp i motionen. Utskottet kan på grund härav ej heller tillstyrka de här behandlade yrkandena i sistnämnda motion.

Utskottet hemställer

att motionerna nr 241 samt nr 330, såvitt nu är i fråga, icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 februari 1971

På justitieutskottets vägnar

ASTRID KRISTENSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit: fru Kristensson (m), fröken Bergegren (s), fröken Mattson (s), herrar Dockered (c), Ernulf (fp), Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Nygren (s), Schött (m), fru Hjelm-Wallén (s)*, herr Polstam (c), fru Nordlander (vpk), fru Bergander (s), herrar Petersson i Röstånga (fp) och Alf Pettersson i Malmö (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1) av fru *Kristensson* (m) och herr *Schött* (m), vilka ansett

dels att de tre sista styckena i utskottets yttrande bort ersättas med text av följande lydelse.

Lika med motionärerna anser utskottet att mycket stark kritik kan riktas mot det i departementspromemorian framlagda förslaget. Kritiken gäller icke enbart den föreslagna organisationen av de administrativa arbetsuppgifterna i det nya systemet utan också bl. a. rättshjälpens omfattning, principerna för enskildas deltagande i kostnaderna, reglerna om utseende av och bestämmande av ersättning till biträde och offentlig försvarare. I framför allt dessa avseenden är promemorians förslag av sådant innehåll att det omöjligt kan läggas till grund för lagstiftning utan genomgripande omarbetning.

Med hänsyn till omfattningen av bristerna och då den tilltänkta lagstiftningen rör frågor av väsentlig betydelse för medborgarnas rättstrygghet bör den erforderliga omarbetningen enligt utskottets mening ske i en parlamentarisk beredning.

I avbidan på tidpunkten för reformens slutliga genomförande är det angeläget att det stora behov av vidgade möjligheter till rättshjälp som föreligger för stora medborgargrupper utan dröjsmål tillgodoses. Detta kan ske genom en provisorisk ändring av 1 § lagen om fri rättegång. Lagrummet bör ändras så att den däri stadgade begränsningen med hänsyn till sökandens ekonomi anknyts till basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring multiplicerat med lämplig koefficient.

dels att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen nr 241 och i anledning av motionen nr 330, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t *dels* anhåller om tillsättande av en parlamentarisk beredning med uppgift att överarbeta det i stencil Ju 1970: 14 upptagna förslaget till rättshjälpslag;

dels ock anhåller att Kungl. Maj:t skyndsamt förelägger riksdagen förslag till ändring av 1 § lagen om fri rättegång i enlighet med vad utskottet ovan anfört.

2) av herrar *Ernulf* (fp) och *Petersson* i Röstånga (fp), vilka ansett

dels att sista stycket i utskottets yttrande bort ersättas med text av följande lydelse.

De i motionen nr 330 berörda spörsmålen angående utformningen av förslaget till rättshjälpslag utgör frågor av central betydelse för den enskildes rättstrygghet. Inom hela den västerländska, demokratiska världen betraktar man det som självklart från rättssäkerhetssynpunkt att advokaterna skall stå fria och oberoende i förhållande till det allmänna. Om det i promemorian framlagda förslaget genomföres, kommer de medborgare som vill ta det allmännas rättshjälp i anspråk att få finna sig i att deras fria val av biträde i väsentlig mån kan beskäras, att de kan utestängas från rättshjälp därför att en administrativ myndighet tycker att de inte har något befogat intresse av att få sin sak behandlad och att de berövas möjlighet att få för dem betydelsefulla frågor prövade av domstol. I stor utsträckning skulle de t. o. m. få finna sig i att dessa frågor prövades av en myndighet, knuten till den allmänna advokatbyrå som företräder deras motparter.

Utskottet vill därför förorda att riksdagen begär att motionärernas krav på fri konkurrens mellan advokater och på fristående rättshjälpsmyndigheter beaktas vid det fortsatta arbetet på utformningen av förslaget om ökad rättshjälp. Liksom motionärerna förutsätter utskottet också att de särskilda problem som föreligger för part, vars motpart åtnjuter förmånen av rättshjälp, får en tillfredsställande lösning i det kommande lagförslaget.

dels att utskottet bort hemställa

att motionen nr 241 icke föranleder någon riksdagens åtgärd;

samt att riksdagen, med bifall till motionen nr 330, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t begär att vid utformningen av förslaget om ökad rättshjälp beaktas dels motionens krav på fri konkurrens mellan advokater i enskild tjänst och advokater vid allmänna advokatbyråer, dels kravet på inrättande av rättshjälpsmyndigheter som är fristående från de allmänna advokatbyråerna, dels ock vad i övrigt anförts i motionen i förevarande del.

